

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ №9

София, 6 юли 1995 г.

(обн., ДВ, бр. 66 от 25 юли 1995 г.)

Конституционният съд в състав:

Председател: Асен Манов

Членове: Младен Данаилов

Иван Григоров

Милчо Костов

Пенчо Пенев

Цанко Хаджистойчев

Тодор Тодоров

Станислав Димитров

Александър Арабаджиев

Димитър Гочев

Георги Марков

Николай Павлов

при участието на секретар-протоколита Гергана Иванова в закрито заседание, проведено на 6 юли 1995 г., разгледа конституционно дело № 4 от 1995 г., към което е присъединено конституционно дело № 10 от 1995 г., докладвано от съдията Димитър Гочев.

Конституционно дело № 4 от 1995 г. е образувано по искането на 48 народни представители от 37-о Народно събрание за установяването на противоконституционност на Закона за изменение и допълнение на Закона за възстановяване на собствеността върху одържавени недвижими имоти (ЗИДЗВСОНИ) - ДВ, бр. 20 от 1995 г.

В искането са изтъкнати две основания за твърдението за противоконституционност.

1. Първоначално приетият закон, след като е бил върнат от президента с Указ № 32 от 1995 г. на основание чл. 101, ал. 1 от Конституцията, е бил гласуван в нарушение на чл. 88, ал. 1 от Конституцията само с едно четене и гласуване.

2. Разпоредбите на закона противоречат на чл. 17, ал. 3 от Конституцията, който гласи "частната собственост е неприкосновена". Твърди се, че разпоредбите на закона лишават собствениците на имотите от правомощията да ползват тези имоти. А това представлява съставна част от правото на собственост.

С определение от 16 март 1995 г. Конституционният съд допусна за разглеждане искането на народните представители. Със същото определение конституира Народното събрание като страна по делото и прие като доказателства по делото протоколите от заседанията на Народното събрание от 9 и 23 февруари 1995 г.

С молба от 24 март 1995 г. Националният комитет на Националното движение "Защита на засегнатите от закона за реституцията" иска конституирането на движението като страна по делото.

С определение от 30 март 1995 г. на Конституционния съд Националното движение "Защита на засегнатите от закона за реституцията" е конституирано като заинтересувана страна.

Със становище от 29 март 1995 г. от името на вносителите на искането са изразени допълнителни съображения в подкрепа на искането. Твърди се, че предвиденият в чл. 88, ал. 1 от Конституцията ред за приемане на закони от Народното събрание не прави разлика между това, дали законът се приема за първи път или след връщането му от президента съгласно чл. 101

от Конституцията. Приемането му на едно четене било нарушение на конституционната процедура.

Относно твърдяното противоречие с чл. 17, ал. 3 от Конституцията се сочи, че тя не предвижда възможност за ограничаване на ползването на частната собственост.

В становището на Народното събрание се поддържа, че изменението на чл. 6, ал. 2 се отнася до продължение на първоначалния срок. Разширяването на кръга на защитените обекти (досега - детски ясли и детски градини, читалища и здравни заведения) с културни институти и паметници на културата не е в противоречие с Конституцията.

Застъпва се разбирането, че при наемните правоотношения наемателите са държатели, а не владелци и разпоредбите на закона, които се отнасят до режима на тези наемни отношения, не засягат нито едно от правомощията на собствениците.

Относно соченото в искането основание за нарушение на чл. 88 от Конституцията се поддържа, че съгласно разпоредбите на Правилника за организацията и дейността на Народното събрание тогава, когато върнатият от президента закон е повторно приет от повече от половината от народните представители, второ гласуване не е необходимо. Повторно гласуване е наложително само ако законът не е получил необходимия брой гласове или е бил върнат с оглед на цялостното му съдържание.

Постъпило е и становище на Националния комитет на Националното движение "Защита на засегнатите от закона за реституцията" от 10 април 1995 г. Поддържа се, че при повторното приемане на закона след връщането му от президента не следва да се прилага чл. 88, ал. 1 от Конституцията, тъй като това не било указано в този текст. Твърди се, че ако законът не беше приет от Народното събрание, това би довело до обществено нежелани последици, които не могат и да бъдат предсказани.

С определение от 23 май 1995 г. Конституционният съд допусна искането за разглеждане на 51 народни представители от 37-о Народно събрание за установяване на противоконституционност и на Закона за изменение и допълнение на Закона за възстановяване на собствеността върху одържавени недвижими имоти (ЗИДЗВСОНИ) - ДВ, бр. 40 от 1995 г.

Конституционният съд констатира съвпадение на част от предмета на к.д. № 10 с предмета на к.д. № 4 от 1995 г. и със същото определение присъедини за съвместно разглеждане с конституционно дело № 4 от 1995 г. конституционно дело № 10 от 1995 г.

В искането за установяване на противоконституционност на параграф 1 ЗИДЗВСОНИ (ДВ, бр. 40 от 1995 г.), с който се допълва чл. 6 от закона, се сочи, че предвидената в текста компенсация чрез индексирание на наема не съответства на вредните последици от продължаването на срока. Но дори и да има съответствие това е посегателство спрямо правата на собствениците да ползват собствения си имот за задоволяване на лични нужди. Необходимостта от равностойно и предварително обезщетение се извлича по аналогия на чл. 17, ал. 5 от Конституцията.

Относно твърдението за противоконституционност на параграф 2, с който се изменя чл. 7 ЗВСОНИ, се поддържа, че с новата редакция на текста практически се извършва отчуждаване на възстановената по силата на закона собственост и то не в полза на държавата или общината при условията на чл. 17, ал. 5 от Конституцията, а в полза на физически лица.

Поддържа се също така, че новата алинея четвърта на параграф 3, съгласно която висящите производства по чл. 7 в редакцията му от 1992 г. се разглеждат от съдилищата в съответствие с новата редакция, дава обратна сила на материалния закон и с това се посяга върху придобити права на собствениците.

В становището на Народното събрание се твърди, че собствеността на одържавени недвижими имоти съгласно ЗВСОНИ не се възстановява автоматично, когато имотите са били придобити от трети лица. Това ставало по силата на съдебното решение по чл. 7. Законът създавал правно основание за това. Новата редакция на чл. 7 създавала справедливо основание за връщането на одържавената собственост. Новата редакция в пълнота отразявала идеята за отстраняването на последиците от недобросъвестността на третите лица, закупили имотите, и в същото време дава защита на добросъвестните купувачи.

В становището си Националният комитет на Националното движение "Защита на засегнатите от закона за реституцията" поддържа изцяло предишното становище, дадено по к.д. № 4 от 1995 г.

Поддържа се, че текстът на чл. 17, ал. 3 от Конституцията дава закрила и на собствениците, закупили одържавени жилища.

Конституционният съд прецени доводите на страните и доказателствата по делото и за да се произнесе, взе предвид следното:

I. По искането за обявяване противоконституционността на Закона за изменение и допълнение на Закона за възстановяване на собствеността върху одържавени недвижими имоти (ДВ, бр. 20 от 1995 г.) и параграф 1 от Закона за изменение и допълнение на Закона за възстановяване на собствеността върху одържавени недвижими имоти (ДВ, бр. 40 от 1995 г.).

1. По изтъкнатото основание за противоконституционността на приемането на ЗИДЗВСОНИ (ДВ, бр. 20 от 1995 г.) с оглед разпоредбата на чл. 88 от Конституцията (приемането на закона на едно четене след връщането му от президента по чл. 101 от Конституцията).

Законът е приет от Народното събрание след връщането му от президента съобразно разпоредбите на чл. 72 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание. С решение № 5 от 17

май т.г. по к.д. № 3 от 1995 г. Конституционният съд прие, че тази разпоредба не противоречи на Конституцията, затова по настоящото дело трябва да се приеме, че гласуването на закона при спазване на процедурата по чл. 72 ПОДНС не е в противоречие с Конституцията.

2. Относно оплакването за противоречие с чл. 17, ал. 3 от Конституцията.

Законът за възстановяване на собствеността върху одържавени недвижими имоти възстанови собствеността на гражданите, чийто имоти бяха отнети по Закона за отчуждаване едрата градска покрита недвижима собственост и други подобни закони с известни ограничения. Това е възможно, защото законодателят, който възстановява правото на собственост, има право да направи това изцяло или с някои временни ограничения - запазване правата на заварените наематели по Закона за наемните отношения за срок от три години. Това бе условието, при което се възстанови правото на собственост.

Недопустимо от гледна точка на чл. 17, ал. 3 от Конституцията е, когато собствеността е вече възстановена, с нов закон да се продължава срокът на временни ограничения или да се създават нови ограничения. От тук нататък законодателят няма право да посяга върху неприкосновеността на частната собственост, нарушавайки цитираната по-горе разпоредба на основния закон. Въвеждането по същество на нов срок, запазващ правата на заварените наематели, или разширяване на кръга на обектите с нов вид недвижими имоти ограничава правото на собственост, защитено и гарантирано от Конституцията - чл. 17, ал. 1 от същата.

Що се касае до заварените наематели по Закона за наемните отношения, същите имат права, породени от административни актове, издадени от държавни административни органи, или от актове на общинската администрация. Тези техни права са признати в параграф 1 от допълнителната разпоредба на ЗВСОНИ и са свързани със задължението

държавата, респективно общините да решат жилищният им въпрос в тригодишния срок по чл. 6. Още повече, че с Наредбата за настаняване в общински жилища (ДВ, бр. 1 от 1994 г.) същите са подредени в първа група нуждаещи се от жилища. Тези техни права не могат да се противопоставят на правата на собствениците, които са конституционно защитени. Правата на наемателите са права спрямо държавата и общините. Държавата, респективно общините са длъжни да изпълнят задължението си за жилищното устройване на наемателите, за което са създадени нормативни предпоставки.

II. По искането за обявяване на противоконституционността на § 2 и 3 ЗИДЗВСОНИ (ДВ, бр. 40 от 1995 г.).

С чл. 7 ЗВСОНИ е въведен едногодишен срок, в който собствениците на имотите по чл. 1 и 2 от цитирания закон могат да предявят искиове за възстановяване собствеността върху имотите си при определени условия. Налице са вече влезли в сила решения на съда, основавайки се на въпросния текст. От конституционноправна гледна точка е недопустимо собствениците да бъдат поставени в различно положение по отношение на материалноправните основания за разглеждане на иска, като тези, чиито искиове все още не са решени, поради различни причини ще са в по-тежко положение за защита на собствеността. Срокът по чл. 7 е преклузивен. Исковете са вече предявени или поради пропускане на срока са преклудирани. Не може след изтичането му да се въвеждат нови изисквания. Това противоречи на принципите на правовата и демократична държава, залегнали в преамбюла на Конституцията, както и в чл. 17, ал. 1 и 3 от нея.

Нарушение на чл. 17, ал. 1 от Конституцията е поставянето на изискване решението по уважен иск за собственост да не се изпълнява, докато не се изплатят суми от трети лица. При това те не са дори изрично посочени. Липсва и финансова гаранция.

С оглед на изложеното параграфи 2 и 3 ЗИДЗВСОНИ (ДВ, бр. 40 от 1995 г.) противоречат на Конституцията.

Атакувани са закони за изменение и допълнение на Закона за възстановяване на собствеността върху одържавени недвижими имоти. В случаите, когато се обявява за противоконституционен закон, с който се изменя и отменя действащ закон, последният възстановява действието си в редакцията преди изменението от влизането в сила решението на Конституционния съд.

Такива са правните последици на решението.

По изложените съображения на основание чл. 149, т. 2 от Конституцията на Република България Конституционният съд

РЕШИ:

Обявява за противоконституционен Закона за изменение и допълнение на Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти (Държавен вестник, бр. 20 от 1995 г.).

Обявява за противоконституционен Закона за изменение и допълнение на Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти (Държавен вестник, бр. 40 от 1995 г.).

Председател: Асен Манов